

SVĚTSKÁ, VĚDECKÁ A SPIRITUÁLNÍ DIMENZE NAŠEHO ŽIVOTA

- jejich vzájemné propojení, prolnutí a kulminace

Tomáš Vystrčil se zasloužil o vznik následujícího textu. V dubnu 2000 připravoval příspěvek pro přílohu Lidových novin, který měl nést výmluvný název „Komu patří Bůh?“. Tento příspěvek měl být složen z příspěvků několika autorů různých duchovních směrů. **Ashin Ottama** zpracoval těch několik základních Tomášových otázek svým svébytným způsobem, tzn. že k očíslovaným Tomášovým otázkám doplnil ještě řadu svých vlastních. Není divu, že nakonec objem textu silně přetekl přes jakýkoliv stanovený rozsah. Nakonec místo v Lidových novinách článek vyšel v jednom méně známém časopise („Prostor“). Pro svůj článek Tomáš použil jen část tohoto fiktivního interview. Zde je celý původní text.

ilustrace: Petr Gilbert: „Vzdušné zámky“, olej

1) Jak byste charakterizoval duchovní či náboženskou potřebu člověka?

Zdá se, že člověk již od svých dávných počátků cítil ve svém životě kromě běžných výšek a hloubek také jistou základní, velice obecnou neúplnost a nedostatečnost. Tento primární pocit je i člověku dnešní doby jakoby vepsán do pozadí jeho mysli. Na druhé straně člověk odjakživa také intuitivně cítil (zřetelně anebo méně zřetelně), že existuje oblast intenzivní pravosti, ryzosti, světla a plnosti. Hlubší vrstvy naší existence mají ponětí o pravém bytostném naplnění i o životním postoji, který by tomu alespoň částečně odpovídal. Tato druhá úroveň je ale oproti té první spíš prchavá, velmi obtížně pochytilelná. Takové prožitky se při ztrátě čistého bytostného vědomí rychle vytrácejí a zbudou spíš jen pocitové vzpomínky. Tak nějak se vytváří skoro v každém z nás oblast jistého 'posvátna', která pak bývá zřetelně odlišována od toho 'profánního'. Skoro všichni máme v sobě vnitřní nesourodost a mnohdy v naší mysli vzniká pnutí mezi těmito dvěma úrovněmi, které bývají dost nesprávně označovány jako "světská" a "duchovní".

Náboženské, kultovní, duchovní i některé filosofické systémy chtěly lidstvu v jeho neblahé situaci pomoci a předkládaly různé návody, jak správně žít. Barvitě obrazy dávných systémů měly lidstvo obeznámit s risiky nedbalého života. Vpravdě, mnohé náboženské nauky spíš "hrozily" své výlučně správné návody do neujasněných lidských myslí. V proporci k závažnosti předmětu bych ale považoval tyto způsoby výuky - hlavně v minulých časech - za oprávněné, odpovídající - a účinné. Dnes je situace jiná; zdá se, že současného člověka spíš inspirují pozitivní aspekty nauk jako moudrost, čistota, hluboké poznání, univerzální láska, soucítění, čistota, pravost, osvobození apod.

Zazněl tu z Vašich úst skoro studeně vědecko-psychologický pohled na náboženství.

To mě trochu překvapuje!

Ale ne, právě naopak. Materialisticko-vědecký kritický pohled na náboženství je pro mne něco jako 'povinná prostrná'. Duchovno, které se bojí materialistického pojetí reality je pro můj vkus příliš odhmotněné, idealizované, lehce zranitelné a jedná-li se u takového duchovna o pouhý únik do jemných oblastí vědomí, z buddhistického pohledu (a nejen buddhistického) zůstává jednostranné, neúplné a nezralé. Z mé

perspektivy pravá duchovní cesta nakonec projde i dusivým 'křtem hmotou'. Může jí to na čas oslabit, ale ze širšího pohledu jí to spíš prospěje a nežádka otevře novou možnost obrody. Něco, jako když zkušený zahradník v pozdním podzimu nelitostně ořeže větve krsku až ke kmínku.

Křest hmotou na duchovní cestě?

Je to cvičný pohled na duchovno z ryze věcné, materialisticko-badatelské pozice. Z mého pohledu je důležité, aby duchovní cesta měla co nejpevnější základy. Z toho důvodu lidem na duchovní cestě někdy doporučuji poctivě reflektovat i ty nejkritičtější podněty, které přicházejí například z oblasti soudobé vědy. Jako cvičný materiál mohou kupříkladu dobře posloužit postoje některých psychologů, kteří se přiklánějí k názoru, že celé náboženství je produktem projekcí a psychologických potřeb lidské mysli. Zkoumavě orientovaný psycholog v představě Boha-Stvořitele možná uvidí zbytky infantilních vztahů novorozence k rodičům, v mystických zážitcích bude tušit hyperaktivitu neuronů pravé mozkové hemisféry, osvětlení mu bude nápadně připomínat integraci vytěsněného psychologického materiálu a průnik do oblastí nevědomí, v náboženské víře ve vyšší bytost odkryje rozšíření člověka sebeuvědomění, v ideji posmrtné existence vystopuje psychologickou berli těch, kteří nebyli schopni přijmout realitu smrti a tak podobně. Informovaný člověk dnešní doby nemůže podobné postoje paušálně odmítnout jako bludy. Chemické substance a magnetické vlnění vysílané do specifických oblastí mozku pokusných osob vyvolalo u některých z nich zážitky podezřele podobné těm religiozním a mystickým. Snadno vyvstane myšlenka: Není tomu nakonec tak, že celé Universum se všemi nebeskými i pekelnými sférami váží necelých jeden-a-půl kilogramu a nachází se v lidské lebce?

Taková úvaha před pár desítkami let by náboženskými a duchovními směry byla jistě označena jako zcestná, nebezpečná a destruktivní. Mě se věci jeví jinak. Aniž bych se vztahoval k výše zmíněnému postoji některých psychologů a neurologů chci plně uznat, že i psychologie se nakonec svým způsobem poctivě snaží dobrat hlubší pravdy - té své, vědecké, dílčí, relativní. Věda je schopna vidět vyčleněný detail zajímavě přesně, nepostihuje ale celek. Duchovní nauka se snaží postihnout celou realitu, ale špatně vidí do detailu. Věda je nesmírně limitována svým jednostranným přístupem; - religiozní směry zase rády přeženou svoji kompetenci.

Ta konstruktivní odpověď na 'dusivý křest hmotou' pro mne zní následovně: Materialistický pohled na svět a člověka má své důležité opodstatnění, ve své podstatě je však žalostně neúplný. I kdyby tomu z části bylo tak, jak naznačují někteří materialističtí stoupenci vědy, existuje pro mne něco lepšího nebo důležitějšího než to co dělám a to čemu se věnuji - tedy duchovní cestě? Náboženství nesmírně pomáhá lidem, kteří podle něj žijí - a to je nezvratitelný, vědecky prokazatelný fakt!

Zcela pragmatický pohled na duchovní praxi nalezneme dokonce i v nejstarších buddhistických kanonických textech. Jeden člověk se zeptal Buddhy, jestli posmrtná existence skutečně existuje anebo jestli je to pouhý výmysl. Ačkoliv Buddha při jiných příležitostech zřetelně kritizoval postoj těch, kteří na přerovávání nevěřili, v tomto jednom případě dal nezvykle uvolněnou, téměř úsměvnou, pragmatickou odpověď: 'Předpokládejme, že žádný další život není. Ale člověk i tak se rozhodne svůj současný život naplnit dobrými, prospěšnými skutky, ohledem a péčí k ostatním bytostem, bude kultivovat a čistit vlastní mysl. Takový člověk bude mít dobrý životní pocit a moudří lidé ho budou chválit. Jestli ale existuje posmrtný život, takový člověk vyhrál na obou stranách. Bude mít smysluplný život tady na zemi a po smrti se přerodí v nebi.'

Asi nemusím zmiňovat, že u duchovních témat se k čistě praktickému pohledu na věc uchylujeme spíš výjimečně; je ale prospěšné, když naše spirituální orientace je pevná pokud možno i na této úrovni. K praktickému pohledu na duchovno tu mám ještě jeden malý příběh ze současnosti:

Dva seniorní mniši v jednom buddhistickém klášteře vedou spolu u čaje rozmluvu o psychologických deformacích jedné konkrétní osoby a o příčinách, které nelze tušit jinde, než v minulých životech. Nalévám si svůj čaj a šibalsky k nim prohodím: "Ták, vy věříte v přerovávání!?" Jeden z nich se na mě usmál a významně pronesl: "Já věřím na všechno, co mi pomáhá!"

Dostal se mi do rukou zajímavý text od pana Zdeňka Neubaura. V jedné části tam myslím velmi správně konstatuje, že lidský mozek sestává z vývojově velice různých, různorodých a částečně i inkompatibilních oblastí a složek - něco jako kdyby počítač byl sestaven z částí patřících různým kompjutrovým generacím. Zřetelná nejednotnost

až zmatečnost lidské mysli se tím dá zajímavě dobře vysvětlit. Náboženství je pak v článku pojato jako jistý korektivní „softpack“, který nesourodě fungující mozgová centra „softwarově“ přivádí k jisté funkční jednotnosti a řádu. Pan Neubauer ale jde v dalších odstavcích svého pojednání mnohem dále...

To jsou věci, které vedou k zamyšlení. – Pomalu ale dostávám pocit, že náboženské texty respektujete hlavně z důvodu, že pomáhají těm, kdo na ně věří a podle nich žijí, že je ale v podstatě pokládáte spíše za šikovně sestavené nástroje prospěšné manipulace, které odpovídají hlubší pravdě a skutečnosti spíše jen náhodou.

To si tedy nemyslím. Jestliže člověk a jeho současná věda je schopna vnímat jen nepatrný fragment jedné úrovně reality, duchovno se snaží vydat svědectví o té plné skutečnosti. Rečí obrazů, příměrů a symbolů naznačuje člověku různé oblasti z té úhrnné reality, kterou člověk svým smyslovým vybavením a svou myslí není schopen pochytit a pojmout.

2) Kryje se vám pojem duchovní s pojmem náboženský?

Tato otázka bádá spíše po oficiální definici pojmů. Mám dojem, že by zde vědec-lingvista posloužil lépe než já. Ale dobře, popíši Vám, jak já používám tyto výrazy.

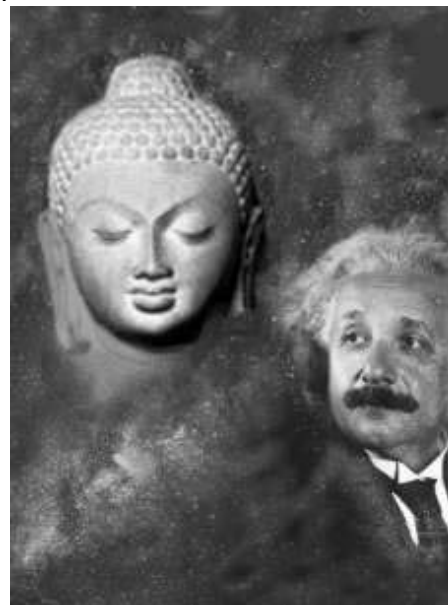
Intenzivním hlubokým očistujícím, transformujícím duchovním zážitkům, mystickým prožitkům a realizacím a všemu, co k tomu vede a s tím souvisí, rezervuji označení 'duchovní' nebo 'spirituální'. Obecnějším úrovní duchovna uzpůsobeným potřebám širokých vrstev (jak formulací tak intenzitou) říkám 'náboženské'. Náboženství používá vymezená místa chrámů a svatyní, používá organizační struktury církve, volí určitý čas pro obřady, rituály a oslavy. Čisté duchovno je v mém pohledu od vnějších okolností méně odvislé. Náboženství - tak jak to já vnímám - bere 'posvátno' spíše jako objekt respektu a zbožňování. Ze vztahu k tomuto absolutizovanému objektu pravosti a čistoty pak čerpá životní orientaci a stupnici hodnot. Tam ale, kde se 'posvátno' začne stávat přímou a nedílnou součástí života, tam začínám mluvit o duchovní cestě.

V každém případě uznávám jenom takovou spirituální nebo náboženskou praxi, která vede ke kultivaci vnitřní čistoty, pravosti a poznání-osvobození. Předpokládám, že není třeba zmiňovat, že existuje mnoho spirituálních a náboženských cest a postojů, které toto základní kritérium nesplňují.

Mluvíte zde o 'posvátnu' jako o něčem, co je pro člověka zcela zásadní. Kolik reality

Vy osobně přisuzujete tomuto "Nejvyššímu" - ať je to Bůh, Nirvána, ... ?

Kolik reality? Pane redaktore, teď si podržte hlavu oběma rukama: Z Buddhovy nauky k nám mimo jiné proniká šokující, konsternující oznámení, že totiž náš obvyklý život, tak jak ho žijeme, se odehrává na pouhé - již značně řídké - periferii reality, že náš svět, tak jak ho vnímáme, je velice iluzorní záležitostí! Podobné vystřízlivění pravdou prožívali pravděpodobně i středověcí astronomové, když jim začínalo svítat, že oproti dojmům a očekávání *naše* Země není centrem vesmíru. 'Facka přes ego' jsme tomu říkali. Buddha uštěďruje našemu egu ještě pádnější zásah: sděluje nám, že i pocit 'já', spolu s dojmem vlastní přebývající podstaty, mají sice svoji platnost a důležitost na úrovni běžného života, postrádají ale vyšší stupeň reálnosti. Oproti Einsteinovi, s jeho geniální *pravdou* relativity, Buddha navíc prožívá - posléze i učí - tu plnou, nerelativní, nepodmíněnou realitu: *Nibbánu* (Nirvánu). Teď víte proč lidi v Asii padají před Buddhovými sochami na obličej.

Ručím vám za to, že lidi, které jsem v Asii viděl padat před sochami Buddha na obličej, o něčem takovém neměli ani nejmenší ponětí. Ale myslím, že jste výmluvně ukázal, proč Buddhismus nachází u některých moderních vědců zřetelné sympatie.

Křesťanství je také někdy nalézáno! Hm - zase trochu jinak; většinou zase u jiných vědců... Je to proto, že duchovno a nakonec i náboženství se skutečně týká reality –

vyšší reality. Je tu velký rozptyl ve slovních a pojmových formulacích různých duchovních směrů. V oblasti konkrétních duchovních zážitků a realizací se setkáme již se zřetelně menšími rozdílnostmi. Duchovní směry se shodnou v pojetí, že duchovní realita je té světské předřazena a nadřazena v mnoha směrech: je právě víc reálnější než ta časoprostorová, podmíněná, světsko-lidská. Člověku se bude v prožitku jevit jako pravější, ryzejší, vědoucí, zářivá, naplňující.

"Předpokládejme, že člověk, který není slepý, by spatřil na řece Ganze četné bubliny jak jsou unášeny proudem a on by je bedlivě pozoroval a zkoumal. Po bedlivém prověření a prozkoumání pozná, že všechny jsou prázdné, duté, bez skutečné substance.

Tím samým způsobem pozoruje člověk praktikující Buddhovo učení všechny materiální jevy, všechno pociťování, všechno vnímání, všechny mentální faktory, všechno smyslové i pojmové vědomí*), ať minulé, přítomné nebo budoucí, blízké nebo vzdálené. Bedlivě je pozoruje a prozkoumává. A po tom, co je bedlivě prověřil a prozkoumal, pozná, že všechny tyto jevy a procesy jsou prázdné, duté, bez skutečné substance."

Samyutta Nikája 22-95

*) 5 složek existence, okolo kterých se vytváří dojem „já“.

Je-li duchovní realita tak reálná nebo dokonce ještě reálnější než ta pozemská, proč se tedy nedá prokázat a dokázat?

Je těžké vyjádřit krásu růže pomocí popela, je nesnadné vysvětlit balón pomocí kousků olova. Tím olovem a popelem jsou míněny myšlenky, pojmy a slova. V nadpojmové oblasti otázky a pochyby nevznikají. „Důkaz“ na takové úrovni může dokázat jenom to, že jsme se zase propadli zpět do šámající poloreality konceptů a pojmů.

Dalo by se tedy říct, že Bůh, Nirvána, Brahmá atd. jsou vlastně různé reprezentace nejvyšší reality a v principu se vztahují k jednomu a tomu samému?

K takovému postoji bych doporučil dvojí: citlivou opatrnost a jemnou zdrženlivost. Teoretici i ti, kteří nejsou v rozvojové fázi své duchovní cesty, by se rozhodně měli snažit duchovní systémy propojovat a nalézat v nich stejnosti a podobnosti. Praktikujícím lidem ale doporučuji systémy možná navzájem doplňovat, ale v principu je nemíchat a dodržovat autenticitu své základní cesty. Možná, že vás to překvapí, ale u začátečníků mi jemná duchovní intolerance ani moc nevadí.

3a) Jak byste charakterizoval dnešní západní kulturu, jak byste popsal psychologický obraz dnešního západního člověka na rozdíl od východního?

I když se rozdíl mezi západní a asijskou kulturou vlivem komunikace, kompjuterizace a globalizace zmenšují, přesto zůstávají obrovské. V této dimenzi se náboženství, tradice a kultura od sebe téměř nedají oddělit.

Jak hluboko v sobě máme křesťanství si možná uvědomíme teprve po několikaletém pobytu v Asii. Tak tomu alespoň bylo v mém případě.

Ježíš umyl svým učedníkům nohy a úžasně tím ovlivnil obraz spirituálního ideálu. Takový druh pokory v Asii prakticky neexistuje a asiátům v jejich lidovém chápání karmy nedává smysl. Kupříkladu Theravádový buddhistický mnišský řád v sobě silně obráží dvorní hierarchické struktury a manýry.

Obdobně Ježíš vyjádřil své blahoslavení chudým a bohatcům nedal velkou šanci. Interpretace jsou různé; Ježíšovi jistě nešlo tolik o majetek jako spíš o nafoukanost ega, přece jenom i zde obecné chápání Asie je opačné. Majetek je považován za jedno ze skutečných pozemských blahoslavení.

Podle Buddha řeč nemá být pouze pravdivá, ale i prospěšná, nezraňující, příjemná, pronesená ve vhodný čas - jinak je lépe mlčet. Dopad takové instrukce napříč tisíciletími je veliký. Asiati mluví často nepřímou, oklikami, květnatě. Náš direktní způsob komunikace se sklonem k adresné otevřené kritice je tam pocíťován jako velice obhroublý. Rubová stránka Asijské 'citlivé zahlušenosti' je v tom, že mnohé nepříjemné pocity budou vytěsňeny nebo zůstanou nevyjádřeny - až do výbuchu.

Psychoanalytická kritika vlastních rodičů je Asii vnímána jako snad ten nejhanebnější sklon a zvrácenost západní kultury. Jenže Západ je bohatý a tím pádem podle zákona karmy přece jenom

v jistém důležitém smyslu „dobrý“.

V Asii byli vládcové již ze živa řazeni k nebeským bytostem. Presidenti Západu se za živa spíše dočkají štípaných karikaturistických posměšků a bulvárním tiskem rozmáznutých skandálů.

Na internetové konferenci „Buddhismus a lidská práva“ v říjnu 1995 bylo zmíněno, že staré jazyky jako Pálí a Sanskrit vlastně vůbec neměly výraz pro západní pojem „mít právo“. Jisté obtíže s prezentací západních demokratických idejí na východě jsou předprogramovány. Navíc i štěstí samo je v Asii často vnímáno hodně jinak než na Západě.

A existuje další velká oblast podstatného rozdílu. Oproti všem jiným dobám a kulturám soudobý západní člověk je neobvykle zachycen a zamotan do sítě svých idejí. Prožíváme úplný kult myšlení: pojmy a obsahy myšlenek bereme jako realitu! Čínský Buddhismus i širší východo-asijská tradice oproti tomu opěvují a respektují čistou mysl, to znamená mysl bez myšlenek žádosti a nenávisti, v optimálním případě mysl, která není kalena myšlenkami vůbec. Tušíte dopad takového základního rozdílu?

Jeden velmi starý čínský učitel vzpomíná: „V minulosti žáci obecných škol se učili odříkávat staré texty nazpaměť - pasáže se opakovaly 100 až 200krát denně. Nevadilo, že žáci nerozuměli obsahu textů. Účelem výuky nebylo ani tak moudré poučení jako spíše snaha udržet a kultivovat u žáků čistou, koncentrovanou mysl. Teprve vyšší školy připouštěly analýzu a diskusi materiálů. Žákům byl hluboce vštěpován morální způsob života, respekt k sourozencům a spolužákům a přátelům, velká úcta k rodičům, starším osobám i společnosti jako takové. Mnozí staří lidé vzpomínají na svá školní léta jako na nejšťastnější období svého života. Od roku 1911 Čína se přiklonila k západnímu stylu výuky a sociální problémy vyvstaly...“

Indie na tom může být trochu jinak, ale pro východní asiaty moudrost nepřichází ze studia a filozofování, ale mnohem spíše z čisté, prázdné mysli. Základní výuka v kláštřích tam i dnes začíná vyeliminováním všech myšlenek - u nás něco podobného známe tak nejvýš ze základní vojenské služby...

3b) Na co by si měl západní člověk na duchovní cestě obzvláště dávat pozor?

Mluvíme-li o specifických okolnostech a obtížích duchovní cesty západního člověka, jako první mi přichází na mysl jeho silná tendence proces vlastní meditace a duchovní transformace v sobě neustále komentovat a racionalizovat. Dokud tato tendence trvá, loď možná napjala plachty ale nezdvihla kotvy, takže se mlátí v doku na místě. Druhý častý fenomén u západního člověka na spirituální cestě je spirituální amatérismus, diletantství, nadutost a tendence míchat všechno možné dohromady. Třetí specifická věc, která mne zrovna napadá je ta, že duchovní cesta často přitahuje lidi, kteří by spíše potřebovali důkladnou, dobrou psychoterapii.

4) Každá doba má svůj mýtus, svou víru. Středověká Evropa byla křesťanská, novověk křesťanství podkopával. Jaký mýtus vlastně máme dnes?

Člověk měl odjakživa tendenci k té či oné jednostrannosti a přepadávání na tu či onu stranu. V celé historii ale nikdy nebyl tak odcizený od té smysly nevnímátné části reality, jako dnes. Materialistický pohled na svět je v jistém měřítku zdravý a uzemňující i na duchovní cestě. Stane-li se ale jediným přístupem k životu, stane se

z toho skutečné tmářství, které zaškrtní proudění mízy života .

Prvotní člověk žil v totalitě své existence, 'světské' a 'duchovní' tvořilo neoddělitelné komponenty jeho života. První kláštery se sice v jistém smyslu distancovaly od světskosti, byly ale stále ještě centry jak duchovna, tak i vědecké učenosti. Ve středověku se pak na západě věda začíná rozcházet s primitivně světsky interpretovanými mythologickými obrazy náboženských textů čím dál víc. Materialistická a církevní naslepost se prohlubuje, život mnohých lidí se posléze rozpadá do tří odloučených oblastí: prázdného světského konzumentarizmu, plochého vědeckého materializmu a neoduševnělého náboženského sentimentalizmu. Doufejme, že tento neblahý vývoj je již za námi a že nastává počátek zpětného vývoje. Přál bych si aby další vývoj tyto tři základní dimenze lidského života znova organicky propojil a aby z toho pro člověka vzšla jedna hluboká nerozštěpená životní orientace.

5) *Křesťanství tvrdí, že máme individualitu, která má v božích očích vysokou cenu. Cílem je sjednocení s Bohem - ale i v té chvíli zůstává individualita zachována. Jak by tento názor okomentoval buddhista?*

Vaší otázkou jste oslovil jeden citlivý rozdíl mezi Abrahámovskými religiozními systémy a Buddhismem. Podstatný článek Buddhovy doktríny tvoří učení o „ne-já“. Na první pohled tu je diametrální rozdíl v naukách, který se ale možná zmenší, když si věc více ujasníme.

Individualita-vyčleněnost má mnoho odstínů. Hrubé formy jsou zřetelně sebestředné a egoistické. Všechny duchovní směry budou doufám souhlasit, že tyto formy sebeposedlosti jsou nežádoucí a duchovnímu pokroku škodlivé. Jemnější formy sebeidentity jsou k normálnímu životu potřebné a psychologicky zdravé. I z duchovního hlediska jednoduché vědomí osobní identity netvoří žádný skutečný problém. I nejvyšší osvícené bytosti používali tento druh sebeidentity v kontaktu s okolním světem. Rozdíly vůči neosvíceným tu ale budou velké.

I kultivovaný člověk totiž na své jemné sebeidentitě velice, převelice lpí. Skutečný světec takové lpění dalekosáhle nebo dokonce úplně překonal. To je velký rozdíl. Světec má volnost sladit svojí mysl se světem, a nechat svoji jemnou identitu vyvstat, anebo přepnout mysl na úroveň vhrůžení a prožívat blaženost samozřejmosti, kdy individualita je neznatelná. Konflikty nevystávají kvůli osobní identitě nýbrž kvůli ulpělosti na pocitu „já-můj-moje-naše“. Osvícený zjistí, že bez identifikace s dojmem „já“ je život mnohem volnější a harmoničtější.

Karma je z velké části individuální. Identita sahá tak daleko, jak daleko sahá karma. *Nibbána* (Nirvána) není osobní, není možné ji personifikovat. Zrovna tak ale není ani neosobní, to by bylo zase jenom přepadnutí na druhou stranu. Nibbána je nad tím a mimo toho obojího. Takže jistý rozdíl mezi nejvyššími realizacemi různých duchovních systémů zůstává.

Sem bych připsal malou současnou poznámku: V minulém Okružníku jsem se dotkl jisté rozdílnosti mezi křesťanským „nebem“ a buddhistickou nirvánou. Pan Ivan O. Štampach mi pak mailem poslal svoje zajímavé vyrozumění k tomuto tématu. Bohužel, počátkem tohoto roku se mi položil počítač a já ztratil téměř všechn předchozí mail. Dopis od pana Štampacha již nemám, jen si nejistě vzpomínám, že v něm pan Štampach nastínil, že v křesťanských textech by se daly nalézt náznaky, které by oprávnily úvahu, že i v křesťanství existují různé úrovně spásy – některé úrovně by možná mohly mít jistou podobnost s popisy buddhistické nirvány.

15) *Proč jste zvolil buddhismu a ne křesťanství? Doporučil byste hledajícím lidem buddhismus, pokud ano, proč byste mu dal přednost před křesťanstvím? Máte pocit, že křesťanství může člověka dovést stejně daleko jako buddhismus? Pokud ano, proč jste nezůstal věrný vlastní kultuře?*

Většina lidí přejímá svou duchovní orientaci od rodičů. Tak i já byl uveden do křesťanství ale záhy pak rozšířil řady nereligiosních lidí. Takový úvod do jakéhokoliv náboženství v ranném dětství považuji za velmi důležitý. Děti se mohou napojit na 'posvátno' téměř intuitivně, jejich mysl ještě není tolik zatížena racionálními obsahy. Ale nelituji ani té nereligiosní fáze. Byla upřímná. Ve věku 19-22 jsem udělal asi ty nejomylnější věci svého života, na druhé straně ale také prožil několik samovolných

velmi hlubokých, téměř mystických zážitků. Brzo na to jsem se setkal s Buddhovým učením, které mě nesmírně silně oslovilo. Byla to inklinace jak na pocitové a spirituální, tak i na rozumové úrovni. Buddhova nauka mi dala v té době globální odpověď na všechny mé otázky a pocity. Křesťanství jsem vlastně začal hlouběji chápat až přes buddhismus. Buddhismus mi dal nesmírně mnoho a tak jsem zůstal u Buddhovy nauky, to je ale moje individuální záležitost.

Jsem dalek toho někomu doporučovat nějaké specifické náboženství nebo duchovní směr. Proces spirituálního probouzení považuji u člověka za „svatý“ a nikdy bych do toho nevstupoval jinak než jako pomocník, katalyzátor nebo zdroj informace. Ke kterémukoliv směru ten který člověk bude inklinovat, spíš ho v tom posílím a budu se snažit ho vést od povrchu k podstatě. Všechny velké duchovní směry ukazují podobným směrem, i když nevedou nutně ke stejnému cíli. V první instanci se mi jeví nejdůležitější, že člověk vůbec nabere spirituální dimenzi do svého života a otevře se tak vyšší skutečnosti. Později, bude-li mít zájem, vysvětlím mu rozdílnosti, tak jak je vidím já.

Co byste doporučil začínajícím?

Ten nejdůležitější aspekt praxe vidím v tom, že si člověk začne tak často jak jen možno uvědomovat vlastní žití. To vede k tomu, že se člověku rozšíří schopnost průběh životních situací ovlivňovat. Při neuvědoměném žití jsme jen životem unášeni, život se mechanicky odehrává v rámci naší karmy: karma nás vede do příjemných nebo nepříjemných situací na které pouze reagujeme a tím tvoříme novou karma. V tom není ani špetka moudrosti. Vědomé žití zvyšuje vnitřní svobodu stát se architektem vlastní budoucnosti. Začneme přesněji dělat věci, které chceme dělat a omezíme co nejvíce to, o čem víme, že je neprospěšné. To už jsou základy kultivace mysli, o kterou v Buddhově nauce nejvíc jde. Myslíme si, že žijeme náš život tělem. To není tak docela pravda. My žijeme náš život myslí, život se odehrává v naší mysli. Kvalita mysli silně ovlivňuje kvalitu našeho života. To je jednoduchá rovnice.

Systematická meditace vzhledu rozvíjí jak soustředění tak i uvědomování. Soustředění mysl čistí a posiluje, uvědomování vnáší do našeho života vnitřní prostor a osvobozuje. Pravidelně věnovat každý den 20 minut detailnímu vnímání vlastního nádechu a výdechu mívá netušený, jemný vliv na kvalitu našeho denního prožívání. Zkuste si to. Je to něco jako malá denní mentální hygiena. Dá se to spojit s krátkou revizí denních prožitků a vlastních postojů k nim. Co jsem dnes dobře zvládl a kde mi to ujelo. A učit se mít radost z toho co se povedlo a učit se z toho, co se zatím nepovedlo, nabírat sílu pro další práci. Vždyť je to tak jednoduché!

6) Na základě jakého hodnotového společného jmenovatele by se dnes kultury a náboženství mohly domluvit?

Možná, že se narodí nějaká velká bytost, která sjednotí celý svět. Ale než se něco takového stane viděl bych hlavní kód pro vzájemnou domluvu a porozumění ve vzájemném respektu, v zájmu se blíže poznat a pochopit, ve snaze k otevřenosti, ale i v jisté ochotě nově prověřit některé tradiční postoje vlastního duchovního systému.

Podle mé zkušenosti čistá náboženská víra různé systémy od sebe spíš odděluje. Přesněji řečeno, to, co odděluje není víra sama, ale ulpění na vlastním druhu víry. Hlubší poznání má tendenci sjednotit a vzájemně obohatit. Proto doporučuji nejen na vyšší pravdu věřit, ale snažit se ji i poznat a realizovat. S poznáním navíc vzrůstá i kapacita vzájemné tolerance.

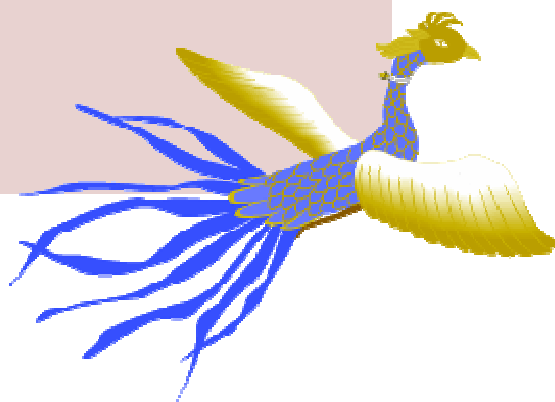
Jak vidíte budoucnost náboženství?

Náboženství budou vznikat a zanikat, duchovno zůstane - ale zřetelné vývojové změny se budou odehrávat i tam. Rozumový vývoj a sekularizace společnosti se obrazily i ve změněném chápání duchovní cesty. V původních naukách primárně nešlo o radost a naplnění tohoto života; plný dopad nauky byl viděn v nekonečné budoucnosti, eventuálně v lineární časové věčnosti. Současná doba dosazuje jiný obraz. Zřetel posmrtné budoucnosti začíná zaujímat méně výrazné postavení a do popředí se

dostává realita přítomného života s eventuální bezčasovou věčností přítomného momentu 'ted'-tady'. Já jsem se tomuto vývoji přestal přičít, jen se snažím zabránit nezodpovědnému zploštění a změlčení duchovní cesty. V jistém smyslu přítomný život v mnoha aspektech reprezentuje hlavní principy celé časové i nadčasové skutečnosti. Realita je mnohem komplexnější než jsme si troufali představit. Našimi lidskými smyslovými čidly a naší myslí jsme schopni postihnout nepatrnou úseč reality. Věda z této úseče nejen vyšla, nýbrž se k ní téměř výlučně i fixovala. Neodvisle od toho, co si sama o sobě myslí, věda je v pravdě na totálním začátku své cesty. Duchovno se oproti tomu zabývá tou větší, podstatnější, člověkem nevnímanou oblastí reality. Nemělo by nás překvapovat, že poselství z této oblasti jsou pro nás tak neuchopitelná a jinorodá. Z této oblasti pochází i rozpoznání různých intenzit skutečna. Potom, co jsem si v meditaci uvědomil, že úhrnná realita má nejen různé sféry ale i různé intenzity, světský, duchovní a vědecký postoj si v mé myslí přestaly konkurovat, přestaly se navzájem vytěsňovat. Začaly se vzájemně doplňovat a obohacovat. A tak v souladu s globálním vývojem současného člověka se mi otevřel tento dalekosáhlý obzor nové, jediné, nerozštěpené životní orientace, kdy všemu světskému, duchovnímu i vědeckému je vykázána vždy ta pravá, správná, adekvátní pozice, funkce a tomu odpovídající zařazení.

**Na světské úrovni rozeznáváme pravdu a lež
– to co je pravdivé
a to co je lživé.**

**Na duchovní úrovni rozlišujeme pravdu a iluzi
– to co je pravdivé, skutečné
a to co je mylné, pouhý nesprávný dojem, klam,
pouhá iluze.**

*Číslované otázky Tomáš Vystrčil
Nečíslované otázky a text Ashin Ottama*